

คำสั่งเรียก

คำสั่งเรียก หมายถึง คำสั่งของคณะกรรมการมาธิการสามัญหรือคณะกรรมการมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 189 กำหนดให้ในกรณีที่บุคคลซึ่งถูกเรียกให้ส่งเอกสารหรือเรียกมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้ประธานคณะกรรมการมาธิการแจ้งให้รัฐมนตรีซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบและมีคำสั่งให้บุคคลนั้นดำเนินการตามคำสั่งเรียกของคณะกรรมการมาธิการ เว้นแต่เป็นกรณีที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ให้ถือว่า เป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามคำสั่งเรียกของคณะกรรมการมาธิการ

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 135 ยังคงหลักการสำคัญเดิม แต่ได้เพิ่มบทบัญญัติให้คำสั่งเรียกมีสภาพบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติ อันนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติคำสั่งเรียกของคณะกรรมการมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2554 ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกของคณะกรรมการมาธิการจะต้องได้รับโทษทางอาญา เพื่อให้การทำหน้าที่ของคณะกรรมการมาธิการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและได้รับข้อเท็จจริงที่ครบถ้วน แต่คำสั่งเรียกดังกล่าวมิให้ใช้บังคับกับผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษาอรรถคดีหรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินหรือกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยตรงในแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

ภายหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 129 ได้กำหนดหลักการใหม่เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของคณะกรรมการมาธิการ จาก “การสอบสวน” เป็น “การสอบหาข้อเท็จจริง” โดยคณะกรรมการมาธิการจะมอบอำนาจหรือมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลใดกระทำการสอบหาข้อเท็จจริงแทนมิได้ อีกทั้งได้เปลี่ยนแปลงบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของคณะกรรมการมาธิการในการเรียกเอกสารจากบุคคลหรือเรียกบุคคลมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น จาก “อำนาจออกคำสั่งเรียก” เป็น “อำนาจเรียก” และการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรียที่รับผิดชอบในกิจการที่คณะกรรมการมาธิการสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษา ที่ต้องสั่งการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดหรือในกำกับให้ข้อเท็จจริง ส่งเอกสารหรือแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการมาธิการเรียก และการกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเปิดเผยรายงานการสอบหาข้อเท็จจริงหรือรายงานการศึกษาของคณะกรรมการมาธิการให้ประชาชนทราบ เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีมติไม่ให้เปิดเผย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดหลักการและถ้อยคำของการออกคำสั่งเรียกของคณะกรรมการมาธิการเปลี่ยนแปลงไป นายไพบุลย์ นิตตะวัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงได้ยื่นหนังสือร้องเรียนขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) ว่าพระราชบัญญัติคำสั่งเรียก

ของคณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 5 มาตรา 8 และมาตรา 13 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 129 หรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 17/2563 พิจารณาให้พระราชบัญญัติคำสั่งเรียกของคณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 5 ที่บัญญัติอำนาจของคณะกรรมการในการออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ มาตรา 8 ที่บัญญัติขั้นตอนในการออกคำสั่งเรียกไว้ และมาตรา 13 ที่กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกของคณะกรรมการ ย่อมกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เป็นภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และเป็นบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 129 ซึ่งจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ส่งผลให้คณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่สามารถออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคล หรือเรียกบุคคลมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นด้วยตนเองต่อคณะกรรมการ และไม่สามารถดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติคำสั่งเรียกของคณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2554 กำหนดไว้ได้

ในส่วนของข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 97 กำหนดว่า การเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริงหรือศึกษาอยู่ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธานคณะกรรมการหรือรองประธานคณะกรรมการผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานคณะกรรมการในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบ และให้เป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่รับผิดชอบสั่งการให้บุคคลนั้นให้ข้อเท็จจริง ส่งเอกสาร หรือแสดงความเห็นตามที่คณะกรรมการเรียก การเรียกเอกสารจากบุคคล หรือการเรียกบุคคลมาแถลงข้อเท็จจริง มิให้ใช้บังคับแก่ผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษาอรรถคดีหรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจโดยตรงในแต่ละองค์กรตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การเรียกเอกสารหรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการประชุมของคณะกรรมการของวุฒิสภา และรัฐสภาได้กำหนดไว้ในลักษณะทำนองเดียวกันตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2562 ข้อ 90 ข้อ 91 และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 67

จัดทำโดย

นางสุภัทร คำมุงคุณ วิทยากรเชี่ยวชาญ
นางสาววันวิภา สุขสวัสดิ์ นิติกรชำนาญการพิเศษ
นางสาวสุนันท์ เจสละ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 สำนักวิชาการ